

CZU 343.1

**ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII ȘI ACTELE
DE CONSTATARE: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI***

Valeriu CUȘNIR,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologie,
ORCID: 0000-0003-1338-5993

Boris GLAVAN,

doctor în drept, conferențiar universitar,
secretar Științific al Senatului Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
ORCID: 0000-0002-3838-4308

Rezumat

În lucrare sunt identificate și analizate unele probleme legate de natura juridică a activității speciale de investigații și a actelor de constatare, fiind stabilite aspectele comune și delimitările dintre acestea. Actualitatea studiului derivă din importanța acestor instituții pentru sistemul de drept moldovenesc, precum și interesul deosebit de a înțelege esența modificărilor legislative ce au vizat în mod direct statutul și raportul dintre acestea. În concluzie, se atestă lipsa unanimității de opinii privind natura juridică a măsurilor speciale de investigații și a actelor de constatare, pe de o parte, și lipsa de claritate și armonie între unele prevederi legale ce se referă la statutul juridic al organelor competente să le realizeze în raport cu procesul penal, pe de altă parte.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, ofițer de investigații, acte de constatare, organ de constatare, proces penal, urmărire penală, acte premergătoare.

Summary

The paper identifies and analyzes some issues related to the legal nature of the special investigative activity and the actions to detect crimes, establishing the common aspects and delimitations between them. The topicality of the study derives from the importance of these institutions for the Moldovan legal system, as well as the special interest in understanding the essence of the legislative changes that directly concerned the statute and the relationship between them. In conclusion, there is a lack of unanimity of opinion regarding the legal nature of special investigative measures and findings, on the one hand, and a lack of clarity and harmony between some legal provisions that refer

* Lucrarea este elaborată în cadrul Proiectului de cercetare „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”, cifrul 22.00208.8007.07/PD I, susținut din Bugetul de stat.

to the legal status of the bodies competent to carry them out in relation to the criminal process, on the other hand.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, investigative officer, investigative documents, investigative body, criminal process, criminal investigation, preliminary documents.

Introducere. Raportul dintre activitatea specială de investigații și actele de constatare a fost, este și, probabil, va rămâne în continuare unul din cele mai dificile subiecte de cercetare, actualitatea și complexitatea acestuia datorându-se lipsei unanimității de opinii privind natura juridică a cumulului de acțiuni întreprinse în perioada premergătoare urmăririi penale de către organele competente în vederea verificării sesizărilor și autosesizărilor, precum și constatării infracțiunilor în curs de pregătire, de comitere sau a celor deja comise. Dificultatea soluționării acestei probleme derivă din lipsa de claritate și din ambiguitatea, pe alocuri, a unor prevederi legale ce se referă la statutul ofițerilor de investigații, dar și al organelor de constatare în cadrul procesului penal. Lucruri similare se pot spune și în privința valorificării rezultatelor obținute de acești doi subiecți. În cele ce urmează, vom încerca să aducem mai multă lumină asupra acestui segment de cercetare prin analiza literaturii de specialitate, a normelor juridice pertinente și, nu în ultimul rând, prin prisma evoluției conceptuale a celor două instituții de drept, încercând astfel să înțelegem laturile comune și deosebirile dintre activitatea specială de investigații și actele de constatare.

În cadrul acestei lucrări termenul „act” are înțelesul literar atât de document eliberat de o autoritate, cât și de activitate umană care urmărește un anumit scop.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și propunerile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Întrebarea care a impulsionat realizarea acestui studiu se referă la natura juridică a actelor de constatare, precum și a măsurilor speciale de investigații realizate până la pornirea urmăririi penale: Sunt acestea acte în afara procesului penal, adică acte neprocesuale, sau sunt totuși acte procesuale, realizate în limitele procesului penal?

Istoric vorbind, ideea „filtrării” (verificării) sesizărilor cu privire la infracțiune într-o etapă anterioară urmăririi penale, care în foarte multe

cazuri se dovedesc a fi neadevărate, a început să se materializeze cu cel puțin 200 de ani în urmă, regăsindu-și reflectarea în primul Cod de procedură penală al Franței, din 1808, prin care s-a creat un sistem mixt de procedură penală, aspectul inchizitorial (nepublic și scris) fiind specific fazei de până la judecarea cauzei penale, iar aspectul public (oral și în contradictoriu) devine specific fazei judecării cauzei [1, p.15]. De atunci și până în prezent procesul penal francez păstrează structura clasică a procesului prealabil, alcătuit fiind din două etape: cercetarea penală și ancheta preliminară [2, p.23]. Fiind sesizată, poliția judiciară franceză efectuează cercetarea infracțiunii sub supravegherea unui procuror, fără a fi obligată să identifice de îndată persoana care urmează să fie acuzată ca învinuit. La finalul cercetării, materialele cauzei sunt prezentate procurorului, care hotărăște dacă va iniția urmărirea penală (cauza) sau dacă refuză punerea în mișcare a acesteia, urmărirea penală putând fi pornită și împotriva unei persoane neidentificate. În acest din urmă caz, precum și în cazul tuturor infracțiunilor grave (indiferent de identificarea suspectului), procurorul, inițiind urmărirea penală, transmite cauza nu instanței de judecată, ci judecătorului de instrucție pentru efectuarea ulterioarelor cercetări [3, p.159].

Ulterior, modelul francez al procesului penal a fost implementat în foarte multe state, în special în cele europene [4, p.24], dar și în cele din spațiul exsovietic, inclusiv în Republica Moldova.

Codul de procedură penală al RM din 1961 prevedea două etape prejudiciare: cercetarea penală și ancheta preliminară (art.96 C.proc.pen.). Prima etapă, cercetarea penală, ținea de competența mai multor organe: poliție; comandanții unităților, formațiunile militare și șefii instituțiilor militare; organele Serviciului de Informații și Securitate; șefii instituțiilor de corectare prin muncă, ai serviciilor de izolare pentru anchetă penală, ai preventoriilor de tratament și muncă și ai preventoriilor de educație prin muncă; organele pentru supravegherea de stat a măsurilor contra incendiilor; organele corpului de grăniceri; organele controlului vamal; organele Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (art.99 C.proc.pen. al RM din 1961). Cea de a doua etapă, ancheta preliminară, aparținea de competența anchetatorilor penali ai procuraturii, precum și de cea a anchetatorilor penali ai organelor afacerilor interne, anchetatorilor penali ai organelor Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, anchetatorilor penali ai organelor Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și anchetatorilor penali ai organelor vamale (art.106 C.proc.pen. al RM din 1961).

Activitatea operativă/specială de investigații, fiindu-i propriu caracterul secret, era reglementată prin acte normative departamentale clasificate, iar la nivel legislativ, până în 1994, singurele reglementări în acest domeniu erau prevederile Legii procesuale conform cărora organele de cercetare penală aveau sarcina să întreprindă măsuri de investigație operativă, să folosească imprimări video și sonore, filmări, fotografiieri în scopul descoperirii indicilor infracțiunii și a persoanelor care au săvârșit-o, precum și să identifice datele factice, care puteau fi folosite în calitate de probe în cauza penală după verificarea lor, în conformitate cu legislația de procedură penală (art.100 alin.(2) C.proc.pen. al RM din 1961).

Totodată, atunci când existau indicii unei infracțiuni, pentru care era obligatorie ancheta preliminară, organul de cercetare penală pornea procesul penal și, călăuzindu-se de dispozițiile Codului de procedură penală, efectua actele de urmărire de neamănat, în vederea descoperirii și păstrării urmelor infracțiunii, cu dreptul de a efectua un șir de acțiuni: cercetarea la fața locului, percheziția domiciliului, ridicarea obiectelor sau a documentelor, ascultarea convorbirilor telefonice și alte convorbiri, percheziția corporală, reținerea și interogarea persoanelor bănuite, ascultarea părții vătămate și a martorilor; ordonarea expertizei; efectuarea măsurilor în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a averii (art.101 alin.(2) C.proc. pen. al RSSM din 1961).

Este de remarcat faptul că asemenea prevederi se regăseau și în legile procesuale ale tuturor republicilor ex-sovietice, acestea fiind elaborate în conformitate cu Bazele procedurii penale unionale și a republicilor unionale, adoptate în 1958 de Sovietul Suprem al URSS [5]. Avantajul acestor asemănări legislative era că interpretările doctrinare, în principiu, rămâneau valabile indiferent de aspectul național.

Cele relatate dovedesc faptul că pentru verificarea sesizărilor cu privire la infracțiune organul de cercetare penală, subiect al procesului penal, dispunea de ambele competențe: efectuarea acțiunilor de urmărire penală și efectuarea măsurilor operative/speciale de investigații.

Prin adoptarea Legii nr.45/1994 cu privire la activitatea operativă de investigații[6], competența de exercitare a activității operative de investigații a fost atribuită inițial doar organelor Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Securității Naționale și Ministerului Apărării, ulterior însă această competență a fost extinsă și asupra organelor Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției, Departamentului Controlului Vamal, Serviciului de Protecție și Pază de Stat (art.11 alin.(1) din Legea nr.45/1994) [7].

Comparând listele indicate în cele două acte normative, cea a organelor de cercetare penală și cea a organelor competente să exercite activitate operativă de investigații, observăm că unele dintre respectivele organe erau în drept să desfășoare atât activitate procesuală (cercetarea penală), cât și activitatea operativă de investigații (subdiviziunile operative ale Ministerului Afacerilor Interne). În același timp, erau și organe care aveau doar o singură competență: 1) organe care exercitau doar activitatea operativă de investigații (Serviciul de Protecție și Pază de Stat) și 2) organe care exercitau doar cercetarea penală (comandanții unităților, formațiunilor militare și șefii instituțiilor militare; organele pentru supravegherea de stat a măsurilor contra incendiilor).

La nivel teoretic se duceau discuții contradictorii cu privire la caracterul procesual penal al activității operative de investigații, unii pronunțându-se pentru îmbinarea celor două competențe [8, p. 63; 9, p. 173; 10, p. 14], alții fiind împotriva acestei îmbinări [11, p. 26; 12, p. 29].

În susținerea primului punct de vedere se spunea că sunt în drept să realizeze activitatea operativă de investigații acele organe de cercetare care au în componența sau în subordinea lor unități sau servicii operative corespunzătoare și că subdiviziunile operative sunt parte componentă a organului de cercetare penală, astfel că organele de cercetare penală dispun și de competența de efectuare a activității operative de investigații [13, p. 194].

Contrar acestor afirmații, s-a spus că în cadrul aceluiași organ sunt create subdiviziuni structurale diferite cu diferite competențe, fie de realizare a funcțiilor procesual-penale, fie de realizare a celor operative de investigații [12, p. 29].

Se pare că pe bună dreptate s-a criticat viziunea anterioară, deoarece competența de efectuare a activității operative de investigații atribuită unei subdiviziuni nu se putea extinde asupra întregii autorități din care face parte respectiva subdiviziune. Faptul că Legea cu privire la activitatea operativă de investigații făcea referință la organele operative de investigații ale acelor autorități care includeau în structura lor și organe competente să efectueze cercetarea penală nu putea să însemne că cele două competențe se comasau în cadrul procesului penal.

Legiuitorul moldovean se pare că a luat atitudine față de argumentele doctrinare și în anul 2000 intervenise [14] cu unele modificări la Legea nr.45/1994, obligându-l pe ofițerul de investigații să îndeplinească însărcinările organului de cercetare penală (art.7 alin.(1) lit. c)), ceea ce a însemnat de fapt divizarea prin lege a celor două organe, fiecare având câte o singură

competență.

Ulterior, spre deosebire de majoritatea statelor din fostul lagăr sovietic care au continuat să păstreze în esență modelul procesual penal cu cele două etape prejudiciare, unele din ele precum Federația Rusă, Republica Belarus păstrându-l și până în prezent, țara noastră, încercând să se distanțeze de vechea paradigmă, prin adoptarea în 2003 a actualului Cod de procedură penală, a renunțat la etapa premergătoare urmării penale, astfel că prima și singura fază prejudiciară a procesului penal devenise urmărirea penală, iar activitatea de verificare a sesizărilor cu privire la infracțiune practic a fost trecută în competența organului de urmărire penală, fără a avea și competența de efectuare a măsurilor operative de investigații.

Concomitent cu intrarea în acțiune a actualului Cod de procedură penală, practic aceleași organe care anterior se numeau de cercetare penală, în noua reglementare, au devenit organe de constatare [15], competența acestora fiind scoasă în afara procesului penal și redusă la efectuarea acțiunilor de neamânat și verificare a suspiciunilor cu privire la infracțiune: reținerea făptuitorului, ridicarea corpurilor delictive, solicitarea informațiilor și documentelor necesare pentru constatarea infracțiunii, citarea persoanelor și obținerea declarațiilor de la acestea, dispunerea efectuării constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, evaluarea pagubei și efectuarea altor acțiuni care nu suferă amânare. Cel mai probabil că termenul de organe de constatare a fost împrumutat din legislația procesual penală românească, doar că conținutul acestui termen diferă, precum diferă și statutul juridic al rezultatelor obținute de aceste organe.

Conform prevederilor Codului de procedură penală, organelor de constatare nu li s-a conferit competența de efectuare a măsurilor speciale de investigații și nici Legea nr.45/1994 nu prevedea că organele care desfășoară activitate operativă de investigații să dispună de competența organului de constatare. Rezultatele obținute prin efectuarea măsurilor operative de investigații puteau conform legii să fie utilizate la pregătirea și efectuarea acțiunilor de urmărire penală și la înfăptuirea măsurilor operative de investigații în scopul prevenirii curmării și descoperirii infracțiunilor, precum și în calitate de probe pentru cauzele penale (art.10 alin.(1) din Legea nr.45/1994). Deși nici Legea nr.45/1994 și nici Codul de procedură penală nu prevedeau utilizarea rezultatelor activității operative de investigații ca modalitate de sesizare a organului de urmărire penală în activitatea practică acestea se foloseau chiar și pentru pornirea unei urmăriri penale [16].

Astfel, procesul penal începea odată cu urmărirea penală, iar actele de

constatare rămâneau în afara limitelor acestuia, fiind apreciate în interpretarea doctrinară ca o modalitate de sesizare a procurorului privind începerea urmăririi penale și temei pentru pornirea procesului penal [17, p. 45].

Despre procesele verbale întocmite de organele de constatare s-a spus că acestea constituie mijloace de probă extraprocesuale [1, p. 427], deși, la acel moment, legea procesuală nu dădea motive pentru astfel de interpretări. Spre deosebire de acestea, rezultatele obținute prin activitatea operativă de investigații puteau să fie valorificate în calitate de probe în procesul penal, despre aceasta menționându-se atât în Legea nr.45/1994 (art.10 alin. (1)) [18], cât și în Codul de procedură penală (art.93 alin.(4) C.proc.pen.). În pofida acestui fapt, în activitatea practică erau dificultăți serioase privind valorificarea rezultatelor operative în calitate de probe, lipsa în continuare mecanismul de transformare a respectivelor informații în probe, ce ar fi inclus procedura de desecretizare a materialelor, transmiterea și recepționarea acestora, examinarea, selectarea informațiilor pertinente, concludente și necesare, mecanism care nu a fost elaborat nici până în prezent.

Prin reforma juridică din 2012, precum și prin amendamentele ulterioare la Codul de procedură penală, s-au făcut mai multe schimbări care vizează direct instituțiile analizate. Pe lângă substituirea Legii nr.45/1994 cu actuala Lege nr.59/2012, Codul de procedură penală a fost completat cu Secțiunea a 5-a din Capitolul III intitulată „*Activitatea specială de investigații*”, reglementând un cumul format din 15 măsuri speciale de investigații, încercându-se astfel să li se confere respectivelor măsuri statutul de procedee probatorii, iar rezultatelor obținute prin efectuarea acestora statutul de mijloc de probă.

Astfel, lista mijloacelor de probă prevăzută la art.93 alin.(2) C.proc. pen. a fost completată cu pct.8 în care sunt indicate: „actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele”, termenul „act procedural” fiind definit în art.6 pct.1 C.proc.pen.: „document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod, și anume: ordonanță, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie, hotărâre etc.”.

Introducerea prin aceeași reformă [19] a unui interval de timp premergător urmăririi penale de până la 30 de zile pentru examinarea sesizărilor (art.274 alin.(1) C.proc.pen.), precum și dispunerea începerii procesului penal nu din momentul pornirii urmăririi penale, ci din cel al sesizării organului competent cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni

(ipoteza a doua din art.1 alin.(1) C.proc.pen.), este un motiv suplimentar de a determina natura juridică și a raportului dintre actul de constatare și măsurile speciale de investigații.

În plus, este de remarcat că prin Legea nr.49/2018 [20] Codul de procedură penală a înregistrat modificări, care în esență demonstrează dorința legiuitorului de a le conferi actelor de constatare statutul de mijloace de probă și totodată a le considera acte de sesizare a organelor de urmărire penală.

Reieșind din actualele prevederi ale Codului de procedură penală și anume obligarea organelor de constatare ca pentru acțiunile întreprinse să întocmească procese-verbale în conformitate cu prevederile art. 260-261 C.proc.pen., în care să consemneze acțiunile efectuate și circumstanțele constatate, pe de o parte, și dispunerea faptului că actele de constatare întocmite de aceste organe constituie mijloace de probă, pe de altă parte, probabil că ar trebui reevaluat statutul juridic al actelor de constatare.

Întrebarea este următoarea: actele de constatare rămân în continuare acte extraprocesuale sau se atribuie totuși la actele procesuale? Pentru a răspunde la această întrebare este necesar să înțelegem când anume pornește procesul penal, iar pentru aceasta se cuvine să descoperim conținutul termenului „organ competent”, folosit de legiuitor la marcarea momentului de debut al procesului penal (art.1 alin.(1) C.proc.pen.), și anume: termenul „organ competent” se referă doar la organul de urmărire penală sau și la organul de constatare? În acest context, se cuvine să înțelegem cum se materializează momentul de început al procesului penal.

În doctrină pot fi întâlnite două opinii cu privire la forma de materializare a limitei de început a procesului penal. Conform primului concept, susținut de profesorul Igor Dolea, „nu există un act procedural distinct care ar declanșa procesul penal” [21, p. 28], lăsând astfel să se înțeleagă că spre deosebire de începutul urmăririi penale marcat printr-o ordonanță, debutul procesului penal ar putea să fie marcat prin orice formă de sesizare sau autosesizare a organului de constatare sau a organului de urmărire penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

Termenul a „sesiza” în interpretarea literară are înțelesul de 1) a cuprinde cu mintea; și 2) a înștiința o autoritate (în scris) despre un caz care trebuie cercetat; a se adresa unui organ de jurisdicție pentru rezolvarea unei pricini [22], iar termenul „autosesiza” înseamnă a se sesiza din oficiu [23]. Respectiv, la modul practic, sesizarea organului de constatare ar putea să se materializeze printr-un denunț, surprindere în flagrant, plângere, autodenunț din care să rezulte faptul că se pregătește sau se comite o infracțiune,

ceea ce ar însemna că acest punct de vedere lasă loc pentru a considera actele de constatare drept acte procesuale efectuate în limitele procesului penal.

Într-o altă abordare, împărtășită de profesorul T. Osoianu și D. Ostavciuc, termenul de până la 30 de zile acordat organului de urmărire penală pentru verificarea sesizărilor cu privire la infracțiune formează o nouă fază a procesului penal premergătoare urmăririi penale, aceasta debutând din momentul înregistrării infracțiunii de către organul de urmărire penală [24, p. 56-57]. Conform acestei teorii, s-ar cuveni să înțelegem că activitatea organului de constatare nu se încadrează în limitele perioadei premergătoare urmăririi penale, dat fiind faptul că procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii constituie, conform art. 262 C.proc.pen., act de sesizare a organelor de urmărire penală (art.273 alin.(6) C.proc.pen.). Neclară însă rămâne răspunsul la întrebarea: procesul penal debutează împreună cu începutul acestei faze premergătoare a urmăririi penale sau ar mai fi totuși un interval de timp între pornirea procesului penal și începutul fazei premergătoare în care s-ar încadra actele de constatare? Astfel, din perspectiva acestei viziuni nu este clară natura juridică a actelor de constatare, sunt acestea acte procesuale sau extraprocusuale?

În ipoteza în care admitem că actele de constatare sunt acte extraprocusuale devine extrem de complicat explicarea necesității reglementării activității organelor de constatare în Codul de procedură penală. Cu același succes ele ar putea să fie reglementate în oricare altă lege așa cum sunt reglementate și măsurile speciale de investigații (Legea nr.59/2012). Se pare că forma procesuală impusă respectivelor acte (art. 260-261 C.proc.pen.) are ca scop recunoașterea lor în calitate de mijloc de probă (art.273 alin.(2) C.proc.pen.). Deci nu mai contează cine administrează mijlocul de probă și dacă este obținut în cadrul sau în afara procesului penal, singura cerință ar fi ca acest fapt să fie prevăzut de Codul de procedură penală. Rezultă că nu ar fi o problemă ca mijloacele de probă să fie acumulate în afara procesului penal. Dar oare aceasta nu subminează însăși valoarea instituției administrării probelor în cadrul procesului penal și ca unică formă de acumulare a probelor necesare pentru soluționarea situațiilor de conflict în cazurile de săvârșire a infracțiunilor? Dacă admitem că activitatea organelor de constatare nu se încadrează în procesul penal, probabil că ar trebui să ne gândim și la excluderea acestui compartiment din programa de studii a disciplinei didactice de drept procesual penal.

Reflectând în limitele acestei ipoteze se pare că nici măsurile speciale de investigații, deși sunt prevăzute în Codul de procedură penală (art.232²),

la fel ca și actele de constatare, nu se încadrează în limitele procesului penal și nici nu ar avea cum să fie efectuate în cadrul procesului penal atâta timp cât competența de efectuare a măsurilor speciale de investigații depășește limitele competenței organelor a căror activitate formează conținutul procesului penal. Cu alte cuvinte, ofițerul de investigații, singurul organ competent să efectueze măsurile speciale de investigații, ca și organul de constatare nu se regăsește printre subiecții enumerați în art.1 alin.(1) C.proc.pen. a căror activitate formează conținutul procesului penal și nu se regăsește nici în lista organelor competente să administreze probele (art.100 C.proc.pen.), ceea ce înseamnă că activitatea desfășurată de aceste organe, chiar dacă este prevăzută de Codul de procedură penală, rămâne totuși în afara limitelor procesului penal.

Analizând ipoteza în care actele de constatare, precum și măsurile speciale de investigații sunt acte procesuale și mijloace de probă, ar fi cazul ca organele de constatare și ofițerii de investigații să fie recunoscuți ca subiecți activi ai procesului penal, adică se regăsească în lista organelor indicate în noțiunea legală a procesului penal și în lista organelor care administrează probele în procesul penal. Probabil, în contextul unor astfel de raționamente, s-a și propus în ultimul Proiect de Lege [25], elaborat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, să fie completat Codul de procedură penală cu un nou articol (art.57¹ C.proc.pen.) care să prevadă competența ofițerului de investigații.

Considerăm că problema, având caracter general, nu ar trebui rezolvată doar în mod particular, ci în complex, astfel ca între prevederile legale să existe o armonie veritabilă. Chiar dacă Proiectul va fi votat în Parlament și va deveni lege, iar ofițerul de investigații va obține competența de efectuare a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal, se va isca din nou aceeași întrebare cu privire la determinarea statutul juridic procesual al acestuia, fiindcă nu va putea fi atribuit nici la organul de urmărire penală, la instanța de judecată cu atât mai mult, și nici la categoria părților în proces. Unica grupă la care ar putea totuși să fie raportat ofițerul de investigații ar fi cea cu privire la alte persoane participante la procesul penal, adică alături de specialist și expert (Capitolul IV, Titlul III, Partea generală), transformându-l într-un subiect pasiv al procesului penal. Se pare că autorii Proiectului au luat în calcul acest fapt, propunând ca ofițerul de investigații să fie inclus nu în grupa altor participanți la procesul penal, ci în cea a organelor care formează partea acuzării (Capitolul I, Titlul III, Partea generală), alături de ofițerul de urmărire penală (art.57 C.proc.pen.).

Sub aspect de drept comparat este de menționat că în reglementarea juridică a Codului de procedură penală al României din 1968 actele de constatare erau recunoscute ca mijloc de probă (art.90; 215 C.proc.pen.) [26]. În reglementarea Noului Cod de procedură penală al României, actele de constatare sunt acte neprocesuale încheiate de organele nejudiciare indicate în art.61 NCPP al României [27] ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. Procesul-verbal prin care se constată comiterea unei infracțiuni încheiat de organele de constatare nu mai este mijloc de probă, ci constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală, neputând fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ. În schimb, mijloacele materiale de probă, înscrisurile sau bunurile ridicate, consemnările referitoare la rezultatul percheziției corporale sau a vehiculului vor avea valoare probatorie în procesul penal. Persoanele care au întocmit procese-verbale în calitate de organe de constatare potrivit art. 61 și 62 NCPP pot fi audiate ca martori de organele de urmărire penală [28, p. 34-35].

Este de menționat și faptul că până în 2010 procesul penal în reglementarea juridică românească începea cu faza actelor premergătoare efectuate de organele de cercetare penală în vederea pornirii urmăririi penale, însă odată cu intrarea în acțiune a Noului Cod de procedură penală s-a renunțat la respectiva faza procesuală, urmărirea penală devenind prima fază a procesului penal. Cu alte cuvinte, înțelegem că nu s-a renunțat la activitățile care anterior erau realizate în faza actelor premergătoare, pur și simplu ele au devenit componente ale fazei de urmărire penală. Faza urmăririi penale, într-un fel, s-a extins din conținutul actelor premergătoare și cuprinde două etape: *in rem* și *in personam*.

Prin urmare, se poate spune că în cadrul urmăririi penale inițiate *in rem* sunt realizate toate acțiunile care anterior se efectuau în faza actelor premergătoare, iar în cadrul urmăririi penale inițiate *in personam* sunt efectuate aceleași acțiuni care anterior se efectuau în cadrul urmăririi penale. Ceea ce pare mai important de menționat în acest context este faptul că măsurile speciale de investigații, numite în limbajul juridic românesc metode speciale de supraveghere, în special fiind vorba despre interceptarea și înregistrarea comunicațiilor, pot fi efectuate chiar din momentul pornirii urmăririi penale *in rem* cu respectarea, desigur, a condițiilor de rezonabilitate, proporționalitate și subsidiaritate. Se pare că extinderea fazei urmăririi penale s-a făcut în ideea valorificării în calitate de probe a rezultatelor obținute prin metodele speciale de supraveghere. Anterior astfel de rezultate, fiind obținute la etapa actelor premergătoare, puteau fi folosite doar pentru hotă-

rârea problemei pornirii urmăririi penale [29, p. 46].

Un alt detaliu important specific legislației românești se referă la conținutul noțiunii „organ de urmărire penală”. Această noțiune are în înțelesul legislației românești un conținut mai larg comparativ cel moldovenesc, cuprinzându-i și pe cei în competența cărora intră realizarea măsurilor speciale de investigații. Astfel, prin organ de urmărire penală se are în vedere procurorul, organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale (art.55 CPP al României). În reglementarea juridică moldovenească, după cum am arătat anterior, ofițerul de investigații, organ competent să efectueze măsurile de investigații, nu doar că nu face parte din conținutul noțiunii de organ de urmărire penală, ci în general nu se regăsește în lista subiecților procesului penal.

Rezumând cele relatate se poate spune că prevederile actualului Cod de procedură penală al Republicii Moldova nu stabilesc cu suficientă claritate statutul juridic al activității speciale de investigații, în general, și al măsurilor speciale de investigații, în mod special, precum și al actelor de constatare. În acest context atestăm lipsa unanimității de opinii atât din punct de vedere teoretic, cât și la nivel practic privind natura juridică a măsurilor speciale de investigații și a actelor de constatare, pe de o parte, și lipsa de claritate și armonie între unele prevederi legale ce se referă la statutul juridic al organelor competente să le realizeze în raport cu procesul penal, pe de altă parte. Din conținutul legal nu este clară apartenența la procesul penal atât a măsurilor speciale de investigații, cât și a actelor de constatare, dat fiind faptul că legiuitorul nu descoperă forma de materializare a debutului procesului penal.

Neinclusiunea ofițerului de investigații și a organului de constatare în conținutul noțiunii legale a procesului penal (art.1 alin.(1) C.proc.pen.) lasă loc de interpretare în sensul că activitatea acestora se poziționează în afara procesului penal. Pe de altă parte, recunoașterea actelor de constatare și a rezultatelor măsurilor speciale de investigații ca mijloc de probă obținut în afara procesului penal, lovește grav în valoarea și importanța procesului penal, deschizând larg porțile pentru acumularea probelor în afara limitelor procesului penal.

Deși între activitatea specială de investigații și actele de constatare sunt anumite laturi comune (origine comună, obiective comune, organe comune), totuși acestea rămân diferite și nu se absorb una pe alta, cel puțin în actualele condiții juridice.

Măsurile speciale de investigații spre deosebire de actele de constatare se efectuează doar cu autorizarea prealabilă fie a conducătorului sub-

diviziunii specializate, fie a procurorului sau a judecătorului de instrucție. Pentru realizarea actelor de constatare nu se cere o autorizare prealabilă din partea nimănui, organul de constatare este în drept singur să decidă efectuarea actelor de constatare.

Acele de constatare se realizează în mod public de către subiecții indicați în art.273 alin.(1) C.proc.pen. cu întocmirea proceselor-verbale, în condițiile prevăzute de art. 260–261 C.proc.pen., în care se consemnează acțiunile efectuate și circumstanțele constatate.

Măsurile speciale de investigații se realizează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate din cadrul autorităților indicate în art.6 al Legii nr.59/2012, cu întocmirea unui raport pentru măsurile autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate și unui proces-verbal pentru măsurile autorizate de procuror și judecătorul de instrucție în conformitate cu prevederile art.22 al Legii nr.59/2012 și art.132⁵ C. proc. pen.

Competența de efectuare a activității speciale de investigații nu se extinde asupra organelor de constatare, o astfel de abordare contravine actualelor prevederi ale Legii nr.59/2012 (art.6; 9). Nici competența de constatare a infracțiunilor nu se extinde asupra ofițerului de investigații, prevederile Codului de procedură penală cu referire la constatarea infracțiunilor nu fac parte din cadrul normativ al activității speciale de investigații.

Atunci când un organ de constatare, cum este poliția, structural dispune și de subdiviziuni specializate să practice activitate specială de investigații, aceasta înseamnă că angajatul care este în același timp și polițist, și ofițer de investigații va avea competență de organ de constatare pentru calitatea sa de polițist și nu pentru cea de ofițer de investigații. Dacă ofițerul de investigații în cursul activității sale „constată o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea sau la pregătirea săvârșirii unei infracțiuni, el transmite imediat, prin raport, toate materialele organului de urmărire penală” conform prevederilor art.24 alin.(3) din Legea nr.59/2012. Ulterior, în virtutea statutului său de polițist, de iure, este în drept să aplice actele de constatare prevăzute de art.273 alin.(2) C. proc. pen., întocmind procese verbale pentru fiecare activitate în condițiile prevăzute de art. 260-261 C. proc. pen., în care se vor consemna acțiunile efectuate și circumstanțele constatate.

Referințe bibliografice:

1. I. Dolea, D. Roman, Iu Sedlețchi. Drept procesual penal. Ed. a 3-a, revizuită și completată. –Ch.:S.n., 2009 (F.E.-P. "Tipogr. Centrală"). 784 p.
2. Уголовный процесс европейских государств: монография / под

- ред. В. И. Самарина, В. В. Луцка. — Москва: Проспект, 2018. 752 р.
3. Курс уголовного процесса / Под ред. д.ю.н., проф. Л.В. Головки. — 2-е изд., испр. — М.: Статут, 2017. 1280 р.
 4. Уголовный процесс европейских государств: монография / под ред. В. И. Самарина, В. В. Луцка. — Москва: Проспект, 2018. 752 р.
 5. Основы уголовного судопроизводства СССР и союзных республик. 1958 г. Disponibil [online]: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=3900#oQbVgLTsDaiUVTrV1> (vizitat la 14.10.2022).
 6. Legea Nr. 45 din 12-04-1994 privind activitatea operativă de investigații. Publicată: 30-05-1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 5 art. 133.
 7. Legea nr.98-XIV din 22.07.98 - MO84/10.09.1998, art. 553.
 8. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: учебник для вузов по напр. и спец. „Юриспруденция” / ред. П. А. Лупинская. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Юристъ, 1997. - 591 с.
 9. Уголовный процесс: учебник / под ред. К.Ф. Гуценко. М., 1996. р. 173.
 10. Химичева Г.П. Рассмотрение милицией заявлений и сообщений о преступлении: Монография. М.: ЮИ МВД РФ, 1997. — р.139.
 11. Чувилев А.А. Соотношение оперативно-розыскного и уголовно-процессуального права. // Право. 1997. № 1 р.26-29.
 12. Земскова А.В. Правовые проблемы использования результатов оперативно розыскных мероприятий в уголовно-процессуальном доказывании: Автореф... канд. юрид. наук. М., 1998. р. 29. Disponibilă [online]: <HTTPS://LAWTHESES.COM/JREADER/559202/A?#?PAGE=1> (vizitat la 14.10.2022).
 13. Ларин А.М., Мельникова Э.Б., Савицкий В.М. Уголовный процесс России: лекции очерки. М., 1997. 314 р.
 14. Legea nr.727-XIV din 16.12.99 - MO8-9/20.01.2000, art. 39.
 15. Conform actualelor prevederi ale C. proc. pen. la categoria organelor de constatare se atribuie: Poliția; Poliția de Frontieră; Centrul Național Anticorupție; Serviciul Vamal; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Fiscal de Stat; comandanții unităților și formațiunilor militare, șefii instituțiilor militare; funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare; comandanții de nave și aeronave; instanțele de judecată sau, după caz, judecătorii de instrucție (art.173 alin.(1) C. proc. pen.).
 16. DCPL CSJ din 24. 06.2014, dos. nr. 1ra-917/14, Disponibilă [online]:

- [HTTP://JURISPRUDENTA.CSJ.MD/SEARCH_COL_PENAL.PHP?ID=2673](http://JURISPRUDENTA.CSJ.MD/SEARCH_COL_PENAL.PHP?ID=2673)
(vizitat la 25.10.2022).
17. Boris Lichii. Urmărirea penată, Chișinău, 2000. p.45. apud Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi etc. Drept procesual penal. Ed. a 3-a, rev. și completată. - Ch.: S. n., 2009 (F.E.- P. „Tipografia Centrală”). p.427.
 18. Legea Nr. 45 din 12-04-1994 privind activitatea operativă de investigații. Publicată: 30-05-1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 5 art. 133.
 19. Legea nr.66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12 art.510.
 20. Legea Nr. 49/2018 privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003.
 21. Igor Dolea. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ): Textul cu modificare legislative operate până la 1 septembrie 2016. – Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p.
 22. DEX-online. Disponibilă [online]: <https://dexonline.ro/definitie/sesiza> (vizitat la 25.10.2022).
 23. DEX-online. Disponibilă [online]: <https://dexonline.ro/definitie/auto-sesiza> (vizitat la 25.10.2022).
 24. Tudor Osoianu, Dinu Ostavciuc. Urmărirea penată: Curs universitar-Chișinău: Cartea Militară, 2021 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). 494 p.
 25. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). Disponibil [online] https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf (vizitat la 20.07.2022).
 26. Codul de procedură penală al României (Republicat). Disponibil [online]: <https://avestis.ro/wp-content/uploads/2014/01/Codul-de-Procedur-%C3%A2-Penal-%C3%A2.pdf> (vizitat la 28.10.2022).
 27. Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010 (*actualizat*) (Legea nr. 135/2010). Disponibil [on-line]: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907> (vizitat la 28.10.2022).
 28. Mihail Udroi. Procedură penală. Partea specială Ediția 5 - revizuită și adăugită - Editura C.H. Beck București 2018. 871 p.
 29. Mihai Suian. Metode speciale de supraveghere sau cercetare. București: Editura Solomon, 2021. 618 p.